До разової спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії у
Національному університеті «Одеська юридична академія»
65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», кандидата політичних наук, доцента Краснопольської Тетяни Миколаївни на дисертацію Лисянського Павла Леонідовича на тему: «Регіональний сепаратизм в Україні: шляхи вирішення та механізми протидії», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Проблеми і протиріччя завжди існували в будь-якій країні, проте в сучасних умовах в багатьох країнах прослідковується активізація сепаратистських рухів як в країнах, що розвиваються, так і в державах з розвинутою економікою. Посилення означених рухів в XXI столітті стало наслідком процесів глобалізації, трансформації політичних та економічних режимів. Крім того, лідери сепаратистського руху можуть підтримуватись владою сусідніх країн, що значно погіршує ситуацію. Дослідження механізмів протидії регіональному сепаратизму в Україні є вкрай актуальним питанням в умовах гібридної війни та повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження Лисянського П.Л. виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»: «Людиноцентристський вимір політики в умовах цифрових трансформацій» і є частиною загальноуніверситетської наукової теми «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2015 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Наукова новизна одержаних результатів. Аналіз дисертаційного дослідження дає змогу стверджувати, що одержані здобувачем результати характеризуються науковою новизною та відповідають визначеній меті і завданням дослідження. Зокрема, дисертація Лисянського П.Л. є першим в Україні цілісним фундаментальним дослідженням, присвяченим всебічному аналізу особливостей регіонального сепаратизму в Україні та виробленню механізмів протидії практикам його зовнішньої інспірації.

Автором концептуалізовано сепаратизм в Україні як зовнішньо-інспірований, розвинуто розуміння причин та передумов його розвитку. Лисянським П.Л. вперше сформульовано застосовано системну оцінку сепаратизму в Україні через поєднання зовнішньо фактору з принципом регіоналізації та наслідками реалізації проектів транскордонного співробітництва з країнами-сусідами. Обґрунтовано, що найбільшою загрозою для держави сьогодні є процеси зовнішньо-інспірованого сепаратизму, який стимульований та контрольований ззовні держави. Автор розкриває роль «м'якої сили» в російських практиках інспірації регіонального сепаратизму в Україні, визначає алгоритм інспірування сепаратистського треку, пропонує стратегію протидії технологіям розповсюдження зовнішньо-інспірованого сепаратизму в Україні.

В ході дослідження автором уточнено підходи до типологізації сепаратизму в Україні, характеристики регіонального сепаратизму у пострадянських країнах, особливості становлення та розвитку сепаратизму в південно-східних областях України у період з 2005 по 2014 рр.

Дисертантом показано, що недостатня увага органів державної влади та місцевого самоврядування до суспільно-політичних процесів у прикордонних регіонах України призвела до інспірації сепаратистських настроїв та насадження місцевому населенню ідеології іншої держави шляхом реалізації суспільно-політичних та культурних проектів, метою, яких було просування ідей «єдності українського та російського народів».

В дисертації набули подальшого розвитку концептуальне осмислення форм прояву та закономірностей поширення сепаратистських тенденцій.

Зокрема, на основі аналізу світового досвіду показано, що сецесія та іредентизм, породжені сепаратистським настроями, створюють політичні підстави до анексії.

Теоретичний і практичний інтерес являють також розвинуті дисертантом положення щодо дослідження ролі громадсько-політичних об'єднань у розвитку сепаратистських тенденцій в Україні, виявлення технологій розповсюдження сепаратизму в Україні, визначення механізмів за заходів щодо протидії регіональному сепаратизму на міжнародному та національному рівні, дослідження основних чинників впливу на сепаратизацію окремих регіонів України, а саме:: Донбасу, Закарпатської, Чернівецької та Одеської областей.

Представлені результати дисертаційного дослідження характеризуються достовірністю та обґрунтованістю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Мета дисертації полягала у всебічному аналізі особливостей регіонального сепаратизму в Україні та виробленні механізмів протидії практикам його зовнішньої інспірації.

Сформульовані дисертантом висновки та наукові результати дослідження є обґрунтованими, оскільки обумовлені використанням сучасної методології пізнання.

Основні положення дисертації були опрацьовані із залученням значного масиву спеціальної наукової вітчизняної та зарубіжної літератури, а також зібраного автором емпіричного матеріалу.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Зміст дисертаційної роботи свідчить про те, що його автор Лисянський П.Л. ґрунтовно опрацював значний обсяг наукових джерел. Логічність і послідовність виконаного дослідження забезпечувалися чітко визначеною метою дослідження та розробленими на її основі завданнями, його об'єктом та предметом. Назва дослідження відповідає обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми. Оформлення роботи відповідає встановленим вимогам МОН України.

Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові та

спеціальнонаукові методи, зокрема порівняльний, спостереження, індукція і дедукція, аналіз і синтез, історичний, структурно-функціональний.

Оцінка змісту дисертації. Дисертаційна робота являє собою самостійне завершене наукове дослідженням актуальної теми як для наукової спільноти, так і для фахівців-практиків.

Отримані результати дослідження обґрунтовані послідовним вивченням різних аспектів проблематики регіонального сепаратизму в Україні. Структура роботи є логічною, відповідає меті та поставленим науково-дослідним завданням.

Перший розділ присвячений аналізу теоретико-методологічних засад дослідження регіонального сепаратизму, зокрема визначено сутність феномену сепаратизму як предмету наукового аналізу, поняття та роль сучасного регіонального сепаратизму у світі та його особливостей на пострадянському просторі, в контексті застосування технологій зовнішньо-інспірованого сепаратизму.

В другому розділі дисертантом з'ясовано етапи, інструменти та механізми інспірації сепаратизму в Україні, визначено його витоки та чинники розповсюдження, проаналізовано сучасні практики інспірації сепаратизму (від «м'якої сили» до «агресивного впливу») та встановлено роль громадсько-політичних об'єднань у розгортанні сепаратистського руху на прикладі Донбасу.

В рамках третього розділу автором досліджено шляхи протидії регіональному сепаратизму в Україні. Цікавим є аналіз стратегії протидії технологіям розповсюдження зовнішньо-інспірованого сепаратизму в Україні.

Дисертант визначає ключові заходи що мають увійти до такої стратегії, до яких відносить: створення державної інституції з питань протидії сепаратизму, посилення адміністративної відповідальності за дії, які мають ознаки посилення та створення сепаратистських тенденцій у країні; посилення кримінальної відповідальності за дії сепаратистського характеру шляхом посилення санкції статей Кримінального кодексу України, зазначивши термін позбавлення волі від п'яти років; посилення інформаційної діяльності,

спрямованої на протидію сепаратизму; впровадження змін в освітньої політиці України; розробка нормативно-правових актів щодо протидії сепаратизму; участь у врегулюванні сепаратистських конфліктів тощо.

Лисянський П.Л. наголошує на тому, що врегулювання сепаратистських конфліктів повинно впроваджуватись на початкових стадіях їх виникнення переважно ненасильницькими методами.

Висновки дисертаційного дослідження містять результати, отримані автором за підсумками проведеної наукової роботи. Вони представляються в достатній мірі аргументованими та такими, що відповідають положенням наукової новизни.

Достовірність проведеної наукової роботи підтверджується значним обсягом використаної літератури – список використаних джерел налічує 258 найменувань.

Таким чином, аналіз змісту дисертаційної роботи, сформульовані автором елементи наукової новизни, отримані за результатами даного дослідження, є доведеними та несуть у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення.

Практичне значення дослідження. Наукові результати дисертаційного дослідження Лисянського П.Л. носять теоретико-прикладний характер та можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів політики та політичних аналітиків з метою подальшого дослідження сепаратизму в Україні та на пострадянському просторі, при аналізі регіональних політичних процесів, виявленні технологій зовнішньої інспірації сепаратистських настроїв та посилення сепаратистських тенденцій, що скрадають загрозу національній безпеці та територіальній цілісності України. Теоретичні положення та висновки роботи можуть бути використані у науковій та педагогічній роботі та у розробці курсів для закладів вищої освіти, а також спецкурсів, які будуть присвячені проблемам сепаратистських рухів та національної безпеки, регіональної політики, гібридизації політичних конфліктів тощо.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Основні положення дисертації і результати дослідження викладено у

16 наукових працях, з яких: 10 статтях (7 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, 3– у наукових закордонних виданнях) та 6 тезах доповідей за матеріалами наукових конференцій.

Отже, одержані дисертантом результати оприлюднені у достатній кількості публікацій у фахових виданнях з політичних наук та збірниках тез доповідей учасників конференцій.

Дискусійні зауваження та запитання до дисертанта. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу вважаю за доцільне виділити окремі дискусійні питання, зауваження та побажання:

1. В рамках аналізу теоретико-методологічних засад дослідження автору варто було навести більш чітку типологію сепаратизму;
2. Робота тільки б виграла, якби автор в рамках аналізу ролі сучасного регіонального сепаратизму в світі проаналізував шість основних регіональних різновиди сепаратизму та їх відмінні причини, зокрема західноєвропейський, східноєвропейський, ісламський, азіатський, африканський та американський.
3. В рамках аналізу шляхів протидії регіональному сепаратизму в Україні автору доцільно було розглянути міжнародно-політичні механізми протидії сепаратизму, що застосовуються в Європі та можуть стати складовою вітчизняної стратегії протидії сепаратистським проявам.

Наведені питання та побажання не є принциповими і жодним чином не зменшують позитивної оцінки роботи, її наукової цінності, актуальності та практичного значення.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи підтверджує актуальність та науковий рівень проведеного дослідження, його цілісність та самостійність, теоретичне і практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, зазначені в роботі, достатньо повно викладено в опублікованих здобувачем наукових працях.

Вважаю, що дисертація на тему: **«Регіональний сепаратизм в Україні: шляхи вирішення та механізми протидії»** за обсягом проведених досліджень та за науковою новизною і практичним значенням повною мірою відповідає вимогам, які висуваються до такого рівня досліджень, вимогам Порядку

підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р.№ 261, пунктам 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а Лисянський Павло Леонідович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія» Тетяна КРАСНОПОЛЬСЬКА

Підпис Тетяни Краснопольської засвідчую
Вчений секретар
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України Валентина ДУДЧЕНКО